

"Når verden går av hengslene - profetisk kirke og liturgi?"

- **Liturgi:** Hva er liturgi? Det greske ordet leitourgia har en norsk oversettelse som betyr «offentlig arbeid», men i kirken har vi brukt slik at det betyr noe i nærheten av ordningen av en gudstjeneste. Så kan vi imidlertid også bruke det om den samlingen som foregikk på en stadion i Arizona. Det var en offentlig bearbeidelse av drapet på Charlie Kirk. Var den innvandringsfiendtlige demonstrasjonen i London forrige lørdag også et stykke «offentlig arbeid»? «offentlig» og «arbeid»
- **«Offentlig» og «arbeid»:** Slik kan vi fortsette, men det vi kan ta med oss i vår sammenheng er ordene «offentlig» og «arbeid» og spørre hvordan det relaterer til kirkens liturgi. Vi insisterer på at den er offentlig. Hva er offentligheten: Habermas sier at det er det sosiale rommet som blir skapt når publikum kommuniserer med hverandre. I det moderne samfunn er det offentlige rommet statsfritt, verdslig og rasjonelt. Der kan samfunnet fornye seg og øvrigheten stilles til ansvar. Kirken er i dette rommet fordi den ikke vil lukke dørene slik at almenheten ikke kan komme innenfor. Private «vinkelmesser» som Luther tok avstand fra, vil vi ikke ha. Men hva betyr det at våre messer er «offentlige», betyr det bare at de er åpne for offentligheten? Vi får et større perspektiv hvis vi legger til «arbeid». Da er messene del av det som skjer i det offentlige rom, og de har ansvar i det offentlige rom – ganske enkelt fordi de er «offentlig arbeid». Kirkens offentlige oppdrag. Det er i den sammenheng vi kan spørre etter «profetisk kirke og liturgi».
- **Hva har vi med oss når vi går inn kirkedøren?** Når vi trer inn i rommet som er annerledes. To deler i bagasjen:
 - Vi har med oss som skjer i offentligheten, inn i det som er vigslet, som er fylt med bilder, musikk og symboler som forteller om noe annet.
 - Vi har med oss våre personlige liv, med gleder og sorger, sykdom og gode opplevelser.
- **Rommet som er annerledes:** Vi vigsler kirkerommet, men vi nøler med å lage teologi ut av det. Jeg synes vi skal våge å si at dette er et hellig rom, vigslet til Gud og gudsdyrkelse. Jesaja ble tatt inn i et slikt rom: *«I det året da kong Ussia døde, så jeg Herren sitte på en høy og opphøyd trone, og kanten på kappen hans fylte tempelet. Serafer sto overfor ham. Hver av dem hadde seks vinger. Med to dekket de ansiktet, med to dekket de føttene, og med to fløy de. De ropte til hverandre: «Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. Hele jorden er full av hans herlighet.» Røsten som ropte, fikk boltene i dørtersklene til å riste, og huset ble fylt av røyk.*
- **Jesaja hadde med seg erfaringene fra det offentlige rom:** *Ve dem som legger hus til hus og føyer åker til åker helt til det ikke er plass igjen og*

dere er de eneste som er bosatt i landet! ... Ve dem som er vise i egne øyne og kloke i egne tanker! Ve dem som er helter til å drikke vin og djerve karer til å blande sterk drikk, som frikjenner den skyldige mot bestikkelse, men tar retten fra den rettferdige! (Jes.5)

- **Og fra den personlige sfæren:** *Da sa jeg: «Ve meg! Det er ute med meg. For jeg er en mann med urene lepper, og jeg bor i et folk med urene lepper, og mine øyne har sett kongen, Herren over hærskearene.» Da fløy en av serafene bort til meg. I hånden hadde han en glo som han hadde tatt med en tang fra alteret. Med den rørte han ved munnen min og sa: «Se, denne har rørt ved leppene dine. Din skyld er tatt bort, og din synd er sonet.» Da hørte jeg Herrens røst. Han sa: «Hvem skal jeg sende, og hvem vil gå for oss?» Jeg sa: «Jeg! Send meg!»»*
- **Profetisk ?:** *Da tok Amos til orde og sa til Amasja: «Ikke er jeg profet og ikke profetdisippel. Jeg holder husdyr og dyrker fiken.» (7,14)*
- **Profeti** handler om å tale sant, ikke om å være sannsiger om fremtiden, men hvem er vi? I Bibelen finnes ingen selvutnevnte profeter, og mange som kaller seg selv profeter. De siste er falske. Dem finnes det mange av. De ekte profetene talte etter at Gud hadde talt til dem. Der er ikke vi og skulle det slumpe at vi likevel er der, ser vi det først når vi har avlagt regnskap for sammenhengen mellom tro, bibelsteder, verdigrunnlag og det vi sier. Profeter bør helst utnevnes i ettertid. De fleste selvutnevnte profeter er forførere også i samtid. Er det noe diskusjonen om homofiles og kvinners plass i kirken har lært oss, er det at de fleste som mente seg å tale Guds sanne ord svært ofte kan forandre mening. Det kan jo Gud også, slik Jesus gjorde det da han diskuterte med den kananeiske kvinnen. Kanskje fant også han ut at det handler om mennesker, og alle mennesker er bærere av gudsbildet. De fleste kirkelige diskusjoner er ikke en mannjevning i meninger, men noen er det, slik jeg skal komme tilbake til.
- **Lever liturgien liturgien sitt liv uavhengig verdenssituasjonen?:** *«Jeg forakter, ja, hater festene deres, høytidssamlingene holder jeg ikke ut. For om dere bærer fram brennoffer eller grødeoffer vil jeg ikke ha dem. Og fredsofrene deres med gjøkalvkjøtt vil jeg ikke se. Fri meg fra de støyende sangene dine, jeg vil ikke høre på harpespill! La rett velle fram som vann og rettferd lik bekker som alltid strømmer. (Amos 5,21-24)*
- **Konstantinopel 1453**, Norge 1942 (lydighet mot en tyrannisk øvrighet), Sør-Afrika 1985 (menneskeverdet), Ukraina 2024 (rettferdig forsvar), Gaza (menneskeverd (språkbruk og rettferdig krig Hamas/Israel)
- **Kirken som mønster for samfunnet?:** *«Alle de troende var ett i hjerte og sinn, og ingen regnet det de eide som sitt eget; de hadde alt felles. Med stor kraft bar apostlene fram vitnesbyrdet om at Herren Jesus var stått opp, og stor nåde var over dem alle. Ingen av dem led nød, for de som eide jord eller hus, solgte det og kom med pengene og la dem for apostlenes føtter. Så fikk hver enkelt tildelt det han trengte.» (Apg.4,32-*

35). Nattverdbordet hvor alle samles om Kristus, er et urbilde på hva vi ønsker samfunnet skal være: Vi samles, uavhengig av meninger fordi vi sammen kan skape noe godt: Brød for verden.

- **Nikea osv: Er kirken blitt politisk?** Konstantin samlet dem og kirken brukte keiserens makt til å ta knekken på vranglærere, men protesterte også. Da handlet det ikke om at «verden gikk av hengslene», men om å få keiseren med på kampen for den rette lære og bruke makt mot dem som ikke holdt seg til den. Nikea, NK, Efesus, Kalkedon – alle keiserlige. Filioque like så!
- **Teologi og økonomi.** Agamben skjelner mellom «The Kingdom» og «The Glory». Gud for oss og Gud i seg selv. Det svarer til den skjelning kirkefedrene gjorde mellom ousios og hypostasene, Guds vesen og Gud som de tre personene.
- **Treenighetsteologi**, bortsett fra for den relevans det har for gudstjeneste og liturgi. Jeg husker fra min tid i Pro Ecclesia ordene om at Gud har oppreist seg et folk som lovpriser ham/henne
- **En liten omvei om gudstjenestens mange ledd:** Bønn, bekjennelse -synd og tro, lytte til ordet, niste på veien – nattverden og velsignelse. Alt sammen er offentlig arbeid: vi vender oss til Gud, liturgen bærer menigheten og dens engasjement frem for Gud. Hva består dette arbeidet i? Diakoni, barmhjertige gjerninger, arbeid for rettferdighet og fred (Saligprisningene), forbønn – alt slikt som forteller at kirken og menigheten er del av offentlighetens engasjement på disse feltene og når offentligheten ikke gjør det, så gjør kirken det likevel. Den andre siden er at menigheten lar seg betjene av Gud: Syndstilgivelse, ordet slik om hvordan vi kan leve som kristne, delaktighet i Kristi legeme og blod – niste på veien, og velsignelsen. Tvers gjennom det hele går menighetens lovprisning av Gud. For det Gud gjør eller for det Gud er? Jesajas opplevelse av englene: «*Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. Hele jorden er full av hans herlighet.*» Englene på Betlehemsmarkene: «*Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden blant mennesker Gud har glede i!*» Lovprisning er en herliggjøring av Gud som er bortenfor det som handler om kjærlighet til og kunnskap om Gud. Bortenfor det vi kjenner til av Guds gjerninger. Det er derfor kirkefedrene skjelnet mellom teologi og økonomi. Det Agamben kaller herlighet og kongedømme
- **Ikke instrumentalisere gudstjenesten:** Lovprisning, herliggjøring av Gud er viktig, hvis ikke står vi i fare for å instrumentalisere den. Den feires til våre egne formål. Da holder vi ganske enkelt ikke fast i et grunnleggende teologisk anliggende: Gud er alltid større. Deus semper maior.
 - *Guds vesen og Fader, Sønn og Hellig ånd. Diskusjonen mellom Gregor Palamas og Barlaam. Barlaam mente at vi ikke kan si noe om Guds vesen, mens Gregor Palamas mente*

at «theosis», det som er frelsens mål, at mennesket skal guddommeliggjøres forutsetter kjennskap til og opplevelse av Gud. Guds vesen kan ikke kommuniseres, men Guds handlinger (Palamas kaller dem «energier») kan kommuniseres. Guds handlinger, slik som nåde, er guddommelig, uten begynnelse og ende. Men handlingene er forskjellig fra Guds vesen. De er mangfoldige, mens Guds vesen ganske enkelt er. Palamas videreutviklet treenighetstenkningen ved dette grepet. Det ga en mulighet til å skjelne mellom Guds vesen, de tre hypostaser (Fader, Sønn og Den hellige ånd) og Guds handlinger. Og det ga en nøkkel til å forstå det sentrale kristelige anliggende: At vi skal bli Gud lik. Det er et anliggende som ikke kan politiseres.

- Hvordan leser vi? Evangeliet i Solentiname –Perspektiver, tekstenes kontekst og vår kontekst
- **De ikke-politiske ordene** som likevel er av politisk betydning: Mennesket skapt i Guds bilde, saligprisningene, Mt. 25 – som er politisk relevante. Beretningen om den barmhjertige samaritan. Det skal forme:
 - Prekener
 - Bønner
 - Men ikke syndsbekjennelser som mest handler om hva andre forsømmer
- **Vi går inn med verden og ut til verden:** Der inne skal vi være med på et offentlig arbeid som handler om lovprisning og deltagelse hvor verden preger vår deltagelse og hvor vår deltagelse skal ruste oss til deltagelse i verden utenfor kirken. Vi går ut i verden og skal preges av det vi har hørt og vært med på i kirken.
- **Fortsette med det vi alltid gjør** når verden går av hengslene, for verden har alltid gått av hengslene og samtidig vært stedet for det skaperverk som skjer når vi bruker hender, hode, hjerter og kraft på å delta i dette kontinuerlige skaperverk. På ukens fem første dager så Gud at det var godt, men det forblir ikke godt hvis ikke vi passer på. Vi som tror på Gud, vi har et realistisk menneskesyn, derfor skal vi aldri forundres over at verden stadig av hengslene..
- **Vi skal prise Gud som alltid er større** enn det vi ser, opplever og selv kan finne på. Så skal vi tale sant om det som er, avlegge regnskap for hvorfor vi sier det og med velsignelsen i ryggen gå ut og gjøre noe med det. Det gjør vi liturgien til et stykke offentlig arbeid og nettopp slik er vi profetiske.